

Såpskurning

Det finns färre anledningar att romantisera såpskurade golv än vad man tror vid en genomläsning av nutida beskrivningar, men de har onekligen en "hög trivselfaktor".

Från början behöver sägas att de golv som många minns eller föreställer sig som såpskurade, är gamla och har ett utseende som bara användning och tiden kan ge – för oss nutida och otåliga människor är det svårt att ta genvägar till ett sådant utseende. Det handlar mer om att påbörja den behandling som kanske småningom leder fram till det utseendet och just "den" ytan. Egentligen handlar inte ursprunget om någon medveten ytbehandling, utan mer om att på ett praktiskt sätt vårda ett obehandlat trägolv. Det är bättre att tala om skurgolv i allmänhet än vissa behandlingar som eventuellt ger de eller de fördelarna.

Golvmaterial

Som i så många andra sammanhang är det kvaliteten på underlaget som bestämmer slutresultatet. Det går inte att med någon behandling att få ett vackert golv om virket från början är uselt, vilket det ofta är i golv som från början varit tänkta att täckas av mattor. Bra golvvirke som är tänkt att exponeras bör vara jämnvuxet, moget och möjligast kvistfritt. Gran av bra kvalitet har föredragits framför furu eftersom granen hålls ljusare och nöts jämnare t.ex. vid kvistar. Furu med kvarsittande ytved kan ge ett mycket brokigt intryck mellan kärn- och ytved under de första decennierna.

Effekter av såpskurning

Traditionell såpskurning har alltså inte varit någon ytbehandlingsmetod i sig utan en mångfald upprepad rengöringsmetod som gett vissa positiva bieffekter. För den skull är det ingen dålig eller speciellt arbetskrävande metod, utan ett alternativ väl värt att överväga om man har eller är beredd att kosta på ett rejält massivt trägolv. Såprester som stannat kvar i ytan har med tiden bildat ett skyddande skikt och framför allt underlättat följande rengöring. Det har också den effekten man främst uppnår med samma behandling i dag – den vackert åldrade ytan kan bara tiden ge. Glöm alla pigga tips som kalkning eller annan konstgjord infärgning av ytan, en sådan yta åldras på ett mycket tråkigt vis när den nöts igenom. Av samma orsak är det skäl att avråda från att försöka betsa eller lasera ett trägolv till "gammalt" utseende, en sådan yta kan heller inte lagas tillfredsställande utan det blir också då omslipning eller täckmålning som gäller.

Hur skurar man?

Det finns en mängd tips och råd om hur man såpskurar ett trägolv, men allra bäst är om man kan följa sunda förnuftet och gå tillväga som om det gäller en grovrengöring. Bäst är att först fukta och skura längs med ett antal plankor åt gången, då undviks att det uppstår torkränder. Moderna kraftiga skurmedel, om man alls behöver använda sådana, måste sköljas bort mycket ordentligt och eftersom de i allmänhet torkar ut ytan och gör den än mer mottaglig för smuts så är det ändå skäl att gå över med den fetare såpan efter en sådan behandling.

Flytande såpa rekommenderas i de flesta beskrivningar, men kan man få tag på sådan i fast form kan den vara bättre, eftersom för mycket av den flytande varianten lättare blir klibbig på icke sugande delar som kvistar om eftersköljningen inte är fullständig.

Alternativa åtgärder

För ytbehandling av ett äldre skurgolv kan alternativet till fortsatt såpbehandling vara att olja in golvet eller att belägga golvet med en plastmatta.

Funktion:

Ett skurgolv är resultatet av många års upprepade rengöringar med fet såpa och kallt vatten. Resultatet med de ljusa plankorna och den påtagliga träkänslan kan inte imiteras med andra metoder. Golvolja är en kompromiss vars syfte är att behålla så mycket som möjligt av träkänslan men göra golvet fuktåligt och lätt att rengöra. Plastmatta förändrar rummets karaktär påtagligt, men är lättstädat och vattenavvisande.

Miljö:

Skurgolv är resurssnålt och innebär liten påverkan på hälsa och miljö. Såpa innehåller dock tensider av vilka en del kan vara giftiga. Golvoljor baserade på linolja är ett miljömässigt bra alternativ. Ohälsosamma ämnen avges i den utsträckning terpentin eller lacknafta kommit till användning. Plastgolv framställs av petroleumprodukter och innehåller vanligtvis PVC och ftalater.

Kultur:

Skurgolvet kan i sin rätta miljö inte ersättas av någon annan likvärdig behandling ur kulturhistorisk synvinkel. Den opigmenterade golvoljan saknar egentligen historisk förankring. Det är en senare tidens kompromiss. Däremot var det målade golvet vanligt i de mest skilda miljöer. Plastmatta är ett historiskt främmande material med en främmande karaktär.

Ekonomi:

Skurgolvets kostnad blir låg, närmast obefintlig, eftersom rengöringen även utgör ytbehandling.

Text: Bertil Bonns

Text "Alternativa åtgärder": Rune Wästerby

Grafisk form: Lage Johansson

**HÅLLA HUS – arena för byggnadsvård,
hushållning och samhällsplanering.**

Ett samarbete mellan Länsstyrelsen Västerbotten,
Västerbottens museum, Skogsmuseet i Lycksele
och Skellefteå museum.

SKELLEFTEÅ 2006